

Svar på skriftligt spørgsmål SSS 21/2026 rd

Svar på skriftligt spørgsmål om att dämpa pristoppar på el och om genomförandet av en prisbroms

Till riksdagens talman

I det syfte som anges i 27 § i riksdagens arbetsordning har Ni, Ärade talman, till den minister som saken gäller översänt följande skriftliga spørgsmål SS 21/2026 rd undertecknat av riksdagsledamot Paula Werning /sd:

Varför har regeringen inte vidtagit konkreta åtgärder för att bereda och införa den kostnadseffektiva kapacitetsmekanism som skrivits in i regeringsprogrammet,

har man vid arbets- och näringsministeriets energiavdelning bedömt Energistäderna rf:s prisbromsmodell för icke-fossil flexibilitet som en del av kapacitetsmekanismen, och ämnar regeringen främja fortsatt beredning eller pilottestning av modellen och

hur ämnar regeringen genom sina egna åtgärder säkerställa att den befintliga icke-fossila och reglerbara produktionskapaciteten inte försvinner från marknaden och att hushåll och små företag i fortsättningen skyddas mot oskäligen elpristoppar?

Som svar på detta spørgsmål anför jag följande:

Elmarknaden i Europa fungerar på basis av marginalprissättning. Reglerna för den europeiska marknaden har skapats under de senaste tjugo åren i stor utsträckning utifrån den modell som tillämpats i de nordiska länderna. I praktiken fungerar även börser för andra nyttigheter, till exempel olja, gas och gruvutvinning, med motsvarande marginalprissättningslogik.

Till skillnad från andra nyttigheter kan man inte kostnadseffektivt lagra stora mängder el. Elen måste produceras i en mängd som motsvarar behovet för varje stund antingen exakt eller i nästan den mängd som behövs. Av denna anledning bedrivs handeln på grossistmarknaden för el separat för varje kvartstimme. Eftersom situationen kan förändras från prognoserna har marknadsparterna möjlighet att korrigera sina prognoser på intradags- och reglerkraftmarknaden.

Man kan säga att Finland har en god ställning på elmarknaden. Även om priset på börser i Finlands prisområde varierar kraftigt, har den varierande vindkraften under de senaste åren garanterat Finland ett av Europas lägsta elpriser på årsnivå. Till exempel år 2025 var årsmedelvärdet för börspriiset på el i EU:s medlemsstater lägre än i Finland endast i två svenska prisområden (i Sverige finns det sammanlagt fyra prisområden). Den ökade elproduktionen i Finland den senaste tiden

har uppstått på marknadsvillkor. Utan den nya produktionskapaciteten, i synnerhet vindkraften, skulle elpriset vara på en konstant högre nivå i Finland. Med de nuvarande kostnaderna för elproduktionsteknik och prisnivån på utsläppsrätten är det inte möjligt att uppnå ett lågt och jämnt börspris året runt utan massiva statliga stöd som betalas med skattemedel eller som på annat sätt betalas av medborgarna. Att säkerställa självförsörjningen inom elproduktionen i varje situation blir väldigt dyrt för medborgarna jämfört med de nuvarande europeiska marknadsreglerna, som förutsätter ett aktivt utnyttjande av överföringsförbindelser mellan staterna. Regeringen främjar fortfarande byggandet av extra överföringsförbindelser. Utöver överföringsförbindelsen Aurora Line 1 mellan Finland och Sverige som togs i bruk i december 2025 är avsikten att överföringsförbindelsen Aurora Line 2 ska vara i bruk i början av 2030-talet.

På årsnivå är den inhemska elproduktionen för närvarande större än under hela detta årtusende. Det finns stor potential att utöka nyproduktionen förmånligt och på marknadsvillkor. Därmed kan man också tillgodose framtidens behov av elenergi till följd av investeringar i datacentraler och hålla genomsnittspriset på börsen på en rimlig nivå även i fortsättningen. Som det konstateras i utredare Veli-Matti Mattilas rapport Nationell färdplan för datacentraler är det tidsmässiga genomförandet av nya elproduktionsprojekt kraftigt avhängigt av det konkreta framskridandet av nya investeringsprojekt som förbrukar mycket el. Oftast säkerställer ett datacentralprojekt som förbrukar mycket el sin eltillförsel redan på förhand antingen genom att investera i ny elproduktion eller genom att ingå ett långvarigt energiköpsavtal som grundar sig på nyproduktion.

Den kraftigt varierande elproduktionen och elförbrukningen syns ibland i form av tillfälliga höga börspriser, som flera betydande fel i elproduktions- eller elöverföringskapaciteten som sker samtidigt kan öka ytterligare. I början av 2026 har Finland upplevt en exceptionellt lång och kall period, som statistiskt sett vanligtvis förekommer en gång vart fjortonde år i norra Finland och i övriga landet en gång vart tionde år. Att det dessutom har varit vindstilla har tidvis höjt priset på börsen. Situationen har dock inte lett till elbrist, utan det har funnits tillräckligt med el under alla tider.

Konsumentkunderna kan fritt välja mellan olika elavtal. Allmänt tillgängliga produkter är tidsbundna avtal med fast pris samt produkter med fast pris och börsbundna produkter som gäller tills vidare. Dessutom har elförsäljarna den senaste tiden introducerat produkter som belönar flexibilitet, men som ändå delvis grundar sig på ett fast pris. På lång sikt är börsen oftast (beroende på t.ex. konsumtionsprofilen) det billigaste alternativet, men om kunden av en eller annan orsak inte kan reagera på kraftiga variationer i börspriset kan de elimineras genom att välja en avtalstyp med fast pris, antingen för hela året eller beroende på risktoleransen till exempel endast för vintermånaderna. Prisnivån för avtal med fast pris har under den senaste tiden hållits på en rimlig nivå trots fluktuationer i börspriset. För närvarande håller även terminspriserna för våren på att sjunka och verkar helt normala för årstiden. Dessutom har regeringen sänt en proposition om ett pristak

för el på remiss. Enligt propositionen skulle bli möjligt att fastställa ett reglerat pris för små företag och konsumenter i en långvarig och exceptionell situation med höga priser, förutsatt att EU-rådet utlyser en priskris.

En utmaning för Finlands elsystem kan dock i allt högre grad anses vara den begränsade flexibla elproduktionskapaciteten samt den minskade samproduktionskapaciteten av el och värme på marknadsvillkor, vilket i viss mån ökar risken för elbrist jämfört med tidigare i exceptionella situationer. Utmaningen kan delvis lösas genom att på marknadsvillkor öka den kortvariga flexibiliteten, såsom lagringskapacitet och flexibilitet i efterfrågan. Vid optimeringen av dessa kan även artificiell intelligens utnyttjas. Artificiell intelligens har också en stor potential för att förbättra energieffektiviteten.

För att lösa behovet av flexibilitet på längre sikt är regeringens mål att man enligt utredningen skapar en kostnadseffektiv kapacitetsmekanism i Finland som stöder att det alltid finns tillräckligt med tillgänglig el och därmed också minskar beroendet av importerad el. För närvarande bereder arbets- och näringsministeriet en lämplig stödmodell som uppfyller ramvillkoren i EU-författningarna. En utvärdering har också gjorts av Energistäderna rf:s förslag, men det skulle emellertid kräva en lång – till och med flera år – notifikationsprocess, dvs. en bedömning av det statliga stödets godtagbarhet tillsammans med Europeiska kommissionen. Av resurs- och tidtabellsskäl strävar man efter att förverkliga regeringsprogrammets mål med en modell som följer den nuvarande EU-regleringen. Utöver anskaffning av ny kapacitet utreds i beredningsarbetet möjligheten att förlänga livslängden för den nuvarande samproduktionskapaciteten för el och värme.

Regeringen anser att det är mycket viktigt att det byggs mer kärnkraft. Beredningen av totalreformen av kärnenergilagen är i slutskedet och överlämnas till riksdagen under våren. Målet med totalreformen av kärnenergilagen är att stärka Finlands ställning som ett attraktivt etableringsland för produktion av kärnenergi och en attraktiv byggplats för nya anläggningar. Utredningen av andra alternativ för att främja utbyggnaden av kärnenergin fortsätter också.

Helsingfors 2.3.2026

Miljö- och klimatminister Sari Multala